

Giccsadó

Ízlések is pofonok

Gyertek le a falvédőről, megtelt! Áll a bál. De mégse, inkább maradjatok ott, föl ismerhetően. Mert a giccs sem vész el, csak átalakul. Átalakult, tömeges fogyasztójává lett a magyar társadalom is, látszólag tévelyeg, valójában számítón üzérkedik az alternatív underground és az uralgó fősodor. Természetükből fakad? A rossz tapasztalatoktól keserű, korai könyvek már számolnak a gonosz színjátékával – elég egy édeni alma, aranyborjú, hamis prófécia, valami szembedi-cserő kísértés, áruló csók, és kész a tragédia. Az antikvitás is másra kente a gyön-geségeket, de legalább erős fogásokkal érzékeltette.

Mielőtt az első kő elröpülne, és mást találna meg, annyit a giccs álságairól, hogy szívesen mímeli az eredeti értékeket és az igaz érzéseket, a gyermeki naivitást, belebújna a népi humor, a hagyományok, a hazafiság, a humanizmus, a szociális érzékenység, a tolerancia és a vallási érzület jelmezébe is, bármibe, ami fizet, ám hiteltelenségét ez a piacosított, csodaszer szerep jelzi. Drog, egyszerre kínálja magát bánatra és örömré. Mindenhez odaragad, önmaga ellentétébe is átfordul egy bizalmas nyalintásra, jól megvan a lecsúszottak és a parvenü oligarchák mindennapjaiban. Ugrás a pánikgombhoz, s már csörtetnek is az önkéntes elefántok, hogy szétcsapjanak a porcelánbolti kultúrmocsokban. Túlzás? Túl az Óperencián (ahol az operett szerint boldogok leszünk) a giccs másik neve trash, szemét, hulladék. Újra hasznosítható? A tanulsága igen.

Mi a teendő? Hívjunk orvost? Giccs ellen olvassunk Karinthyt?¹ „Mindenki giccsset akar írni, csak nem mindenkinek sikerül” – adja a bankot Szép Ernő, haza beszél. Babits nem enged, a naturalizmust, a giccsset, a dilettánsokat egyaránt kiosztja.² Móricz Zsigmond azonban nem röstelli, hogy tud ő is „olyasmit”

NAGY ANDRÁS (1953) grafikus, könyvtervező, a *Hitel* képszerkesztője.

1 Karinthy Frigyes: A halhatatlan giccs. *Pesti Napló*, 1935. november 10. Kortársait parodizálva, *Így írtok ti* (1912), többeket rajtakap a giccselésen.

2 Babits Mihály: Könyvről könyvre; Nagyúri dilettánsok. *Nyugat*, 1933/3, 7.

csinálni. Barcsay Jenő mester 1926-ban, a Párizst elborító szemétként alig találja meg a magas művészetet. Szabó Lőrinc írja ugyanekkor: „Boldog, akinek pálinka jut, / boldog, kit a Szépség / üdvözít, és boldog a szent / együgyűség is, amely / csak részleteket lát...”³ Kassák a modern giccs miatt az izmusokat ostromozza. Szóts István filmrendező a kommuniké ízű bírálatokat hibáztatja, amelyek elrontják a közízlést, mert giccset és ponyvát művészetté hamisítanak.⁴ Beállításában a giccs olyan nagyotmondás, amit a részletek nem hitelesítenek. Látjuk ezt más műfajok kritikáiban is. S mint egykor Komlós Aladár, a giccset kipécéző esztéták többsége rendre a vélt ellentábort veszi célba, rendszereken át a tiltás-tűrés-támogatás elv lejártáig. A művészetoktatásban ennek ellenére volt mérce, ezt korábban Lyka Károly, később Artner Tivadar higgadt szemlélete képviselte. Utóbbi kritikával illetve a szocreál kincstári optimizmusát, a naturalista akadémiizmust, az álpátoszt, az érzelgős, mesterkelt sematizmust, amely a tematikus követelménnyel is szemben áll, és „kerékkötője további fejlődésünknek”.

Teljes leleplezést! A kártevőt minden speciális terepen fülön kéne csípni (Popper Leó⁵ után újra és újra). Varga Mátyás szerzetesként a vallásos giccset igyekszik átvilágítani egyetemi előadásában. Jobb későn, mint soha. Király Jenő, a film termékeny esztétája alapkönyvei után a giccselmélet újragondolásának szükségességénél köt ki.⁶ Az elfajult giccszobzódással szembeni fellépés mégsem elég hatékony, hiába forgatható a felsőbb esztétikai képzésében a témára számtalanszor kitérő tankönyv, segédtankönyv,⁷ hiába látnak napvilágot befogadható szemléletű tanulmányok.⁸ A közakarathoz édeskevés, pedig szitokszó már a giccs. A diagnoszták közül Czakó Gábor egyedi gyakorlatiassággal vázolja a „Gazdaságkor” járványának törvényszerűségeit, folyamatait, olyan kategóriákat és fogalmakat csatasorba állítva, mint Szemétk-törvény, Giccs-törvény, Kontraszelekció-törvény, Szembefordulás-törvény.⁹ A szándék világos, működő képletekkel átláthatunk a szitán.

Ha a megismertetés egyoldalú, érvénytelen. A múlt század utolsó évtizedéig a giccs elemző szakirodalom fő iránya az előkelő idegen hozzáállásával, burzsoá melléktermékként, a kisember világából eredezteti a giccset (a fogalom 1860-as évek körüli, délnémet értelmezéséből kiindulva), szemet hunyva a csak néhány évtizedet késő osztályharcos giccs fölött. Mintha aztán a proletkulttal megvert

3 Tárlat: A sátán műremekei (első változat: *Est*, 1926. május 16.; Szabó Lőrinc: *A sátán műremekei*. Versek. Budapest, 1926, Pandora-kiadás, 59–60).

4 Szóts István: *Röpirat a magyar filmművészet ügyében*. Budapest, 1945. április, magánkiadás.

5 Popper Leó (1886–1911): *A giccs* (Die Fackel, 1910). Esszék és kritikák. Bp., 1983, Magvető.

6 Király Jenő: A giccselmélet újragondolásának szükségessége. In A „jó labirintus” eszméje és az érzelmi mozgósítottság víziói. *Filmkultúra*, 2005/12, 16. Alapművei: *A frivol múzsa, I–II*. Budapest, 1993, Nemzeti Tankönyvkiadó. *A tömegkultúra esztétikája; A film szimbolikája*.

7 Szerdahelyi István: *Bevezetés az esztétikába*. Budapest, 2003, Zsigmond Király Főiskola,

8 Voigt Vilmos: A giccs tárgya. *Holmi*, 2005. május.

9 Czakó Gábor: Törvények. In *Beavatás. Az eldobható föld*. Bp., 2002, Boldog Salamon Kör.

tájon, a szovjet tömbben és a „fejlődő” országokban Tatlin formanyelve és a progresszió határozta volna meg az ízlést, és nem a pofonok. Ilyen csőlátásról tanúskodnak Moles, Dorfler és Greenberg magyarrá fordított, rendszerező igényű munkái. Eloszlatta-e a kispolgári homályt a műtűzes „vörös sarok” (drótkeretes, piros celofánlángokkal, vörös csillagokkal, elemlámpával átvilágítva) iskolafolyosón, osztályteremben, az utópista idill-delej a tanáriban a száműzött Lenin képével, a vezérek trófeái a pártkongresszus pulpitusa fölött, a plakát búzamezején érett kalászt morzsolgató zsarnok, a képeslap az úrbe kilótt hős Lajka-kutyával? „A népi demokrácia kulturális munkájának egyik fő feladata a giccs hatásának leküzdése” – közli az *Új magyar lexikon* Lukács György intelmére, hiszen az félrevezeti a dolgozó tömegeket. Egyébként tényleg azt teszi. Tanítványa a „haladás” katedrájáról a marxista esztétika sablonos előítéletével jelenti ki, hogy a nyugati kapitalista társadalmakban a művészeti elit képezheti ellentétét a giccsnek, a népi demokráciában viszont a népkultúra áll ellen.¹⁰ Nem tehette. Révai zsdanovista direktívái ismét díszletesítik a népet és a kultúrát, tudatzavart okozva az ötvenes évek agitációs giccs-tömeg-termelésével. Következményeként félszáz szakíró, szépiró, esztéta, professzor és ideológus (Almási Miklóstól Vitányi Ivánig) már hiába tartja akár őszintén is feladatának a giccs elleni hadakozást, mintha valami morbus aestheticus lenne. Az önkritikát másokkal gyakoroltató hidegháborús törekvés a felsőoktatási (elit?)képzésben is hatástalan. Árnycukukat a tanítványok se lépik át. A rendszerváltás kultúrakampjában kevés kivétellel¹¹ a szaksajtó szerzői egyoldalú cinizmussal nézik el a vérdagályos kulturális forradalmi tragikomédia végjátékát, a tömegkultúra elgáncsolását. Nemzedéknyi késéssel, kiállításokon is újra testközele a szocreál abszurd, és elérhető a működését vizsgáló doktori disszertációk.¹² Ennek ellenére kérdés, hogy a kommunikációs és médiatudomány szakos és a vizuális kommunikáció szakos hallgató mit szűr le a rossz tapasztalatból. Nehogy a megélhetési receptből giccs-et főzzön! A hiba mégse a képzésben keresendő, mert a tanulságai nem érvényesülnek a megrendelőknél, ahol az aktuális befolyásos kör ízlése a meghatározó. A következmény: meghasonló, kiábrándult alkotó. Fájdalmas látni, hogy a tehetséges pályakezdő művészből miként lesz kiegészített végrehajtó. Potomság. A kényelem és közöny ellenhatása: kaszálnak a díledek, és a félig itt maradt kor unokái visszakerékdzik még a csip-csup, haladónak álcázott giccs-et is a „Tilos az Á”¹³ utóízével.

10 Hermann István: *A giccs*. Budapest, 1971, Kossuth Könyvkiadó. Esztétikai kiskönyvtár.

11 György Péter: Dáridó – avagy a szocializmus vége. *Élet és Irodalom*, 1998. május 8.

12 *Giccs és kultusz: tárgykultúra és életézés az 50-es, 60-as években*. Kiállítás. Sándor-palota, Budai vár, 1999. Szervező Markus Böhm, Forma és Tér Alapítvány; kurátorok Markus Böhm, Vörösváry Ákos; szöveg Szőnyi György, Szalai András, Bakos Katalin. – *Szocreál. Festészet a Rákosi-korban*. MODEM, Debrecen, 2008. Kurátor Reider Gábor. Uő.: *A magyar szocreál festészet története, 1949–1956. Ideológia és egzisztencia*. ELTE, 2011.

13 Késő ellenzéki szórakozóhely szabadelvű, underground programokkal (1991–1995).

A vadhajításokat vizsgálónak könnyebb nagyobbat lépnie visszafelé a kultúra történetében. Teheti, mert nem áll meg, hogy a giccs ne alkalmatlankodna elejétől fogva az autonóm műfajok közelében – Scruton¹⁴ ebben téved –, vagy ne lennének hízelegve többe mutató, nem csak „hordozó”, díszítő vágyai. Persze Goethe még az olaszból kölcsönzött dilettáns (‘dilettarsi’ élvezet) fogalmával operál, miszerint az nem a tárgyat (témát), csupán a tárggyal kapcsolatos érzéseit ábrázolja. Ma korstilusoktól eltekintve az amatőr, felszínes, inkompetens, kókler, kontár, laikus, műkedvelő, tehetségtelen vonásokra utalunk ezzel, amelyek lehetővé teszik, hogy az önigazoló narratívák korunk bonyolultságára hivatkozva Hegel *Esztétikájának* szabatos alapfogalmait, kategóriáit kikezdjék, öszszemossák, ahogy ezt teszik az antik humanizmus eszményeivel. Az Igaz+Jó+Szép relativizálása bekövetkezett. „S relatív lett a szép is, hiszen megjelent a hamis szépség, a nem-igaz szépség (például a **giccs** formájában) és a nem-jó szépség is (hiszen a modern szemléletben ‘szép’ lehet egy atombomba robbanása vagy Róma égése is).”¹⁵ Parttalan gyűjtőfogalomként dagadt a giccs. Az időben mélyebbre, a bálványimádáshoz, a primitívek vad cicomáihoz is elhatolhat a bűvár. A társadalomtudományoknál (kulturális antropológia, szociológia, etológia) látható, ez a kortalan viselkedési hajlam szunnyadó lehetősége volt az eszközökben nem válogató giccsnek, ami aztán a valósággal való durva találkozáskor bújít elő. Vegyük a talmi átveréssel gyarmatosított földrészek eseteit.

A meghaladott közvélekedés szerint a giccs a szende, negédes műtyürrék körében található. Nem így van, ez a perverzció hatalmi tolokodás, ha az új világot az őslakóktól elbitorló nagy fehér főnökök gigantikus portréit faragják a hódítók a lakoták szent hegyének köveibe.¹⁶ Itthon, a letűnt rezsím szoborparkjába mentett, tagbaszakadt szocreál idolk ezekhez képest tényleg liliputiak. A jelenből nézve a járvány a magát haladó, kortárs művészetnek hirdető pózokat is leköröző, önpusztító propagandáig gátlástalanul vadássza a hatást, noha a király meztelen, hiába ágál száz korifeus és prókátor az aktuális felsőbbrendűsége mellett. Persze nem minden giccs, ami silány fércmű, és a giccs nem okvetlenül dilettáns képződmény. Tersánszky még többre is tartja az őszinte fércművet a szélhámós álművészetnél.¹⁷ Óvatosan ezzel, mert pont az őszinteség látszata miatt népszerű a giccs-maskarás, uszító barbárság. Déry szerint: „A műveletlenség két sarkvidékéről a régi és a modern giccs néz egymással farkasszemet.”¹⁸ Majdnem egy időben írja Nagy László az idomítás-kor tüneteként a *Medvezsoltárban*, „és átváltoztak a béklyók cukorral-cifra pereccé”. Cirkusz és ideológiai séma

14 Roger Vernon Scruton (1944) angol konzervatív filozófus, esztéta, egyetemi tanár. Az oktatásban itthon felhasznált anyagai gyakran végig gondolatlan, rutinszerű átvételek.

15 Kapitány Ágnes és Kapitány Gábor: *A szellemi termelési mód*. Bp., 2013, Kossuth Kiadó.

16 A föld eddig legnagyobb giccse. USA, Dél-Dakota, Pahá Sápá (Rushmore-hegy), 1927-1941. G. Washington, Th. Jefferson, A. Lincoln, Th. Roosevelt arcainak magassága kb. 25-30 m.

17 Tersánszky J. Jenő: *A fércről*. *Nyugat*, 1925, 10-11.

18 Déry Tibor: *A napok hordaléka*. 1971. szeptember. Bp., 1972, Szépirodalmi Könyvkiadó.

kiszolgálása az, ahogy a modern és posztmodern fogásoknál is megjelenik az önmotogató felületesség, a szereptévesztett dekorativitás a művészetek peremvidékén. A középszer (midcultnak nevezett) kultúrafogyasztását, művelődési szokásait, műveltség és szociális érzékenység színlelését ezzel párhuzamosan jellemzi a globalista elvárásba csomagolt giccs elfogadása a magyar filmek hosszú soránál.¹⁹

„A mai globalizmus legjellemzőbb fogalma a giccs. Giccs a második természetünk első természetünkre nem illeszkedő területe. Ami legbensőbb lényegünket nem veszi igénybe.”²⁰ Korunk antihőse, a giccsember erre is pimaszul vigyorog, már megint az önazonosság kérdésével szívatjuk közönséget, nem fogja ám szeretni. Bezzeg ő lerázta láncait, szabadon választja a boldogságot. Tényleg, mind a nyolcat? Szembesítsük az önhittet a konkrétumokkal, vegyünk mintát a magyar jelenből tételenként. Íme, a giccsbalesetek gyakori lelőhelyei a rendszerváltáson, főleg az ezredfordulón innen, a ló másik oldaláról. Ne fedjük, azért vonható felelősségre valamely eset, mert létező ellentétéhez viszonyíthatjuk, azaz lehetne másképp. Lássuk mi a trump!

AGRESSZIÓ (mint giccs-magatartás) – A giccsember ösztönlény hajlamai körül ólálkodó agresszió a legvirulensebb közéleti torzulás, ami az elitista bomlasztás puccs-giccs médiájában is testet ölt. Kortünet a Stockholm-szindróma, a giccslelkek bűnözőpártolása. Halmazati válfaja a Merkel-szindróma, a vezérszirupos megmentés-rögeszme. A büntudatra nevelésből fakadó hibák következményeinek másra háritásával a jóléti giccsember a poszttraumás giccsagresszió közvetítője lesz. Megalkuvás ez a politikai fércmű-erőszakkal, s a ligetben máris ott kakukkol a civilmázas anarchokapitalizmus. A népnek marad a marakodás a Black Friday tumultusában.

BESZÉD (jelbeszéd, gesztusok) – Alig fér ki a csövön a sóder, a metanyelvi ömleny, nyaklók nélkül a jópofi benyögések (per stand-up comedy), a szófosó rap, scat, hip-hop²¹ és eszköztáraik, szubkultúrás és multikulti frázisok. Szegényesnél is üresebb jelentéssel kalimpáló nyavalyatörős motollagesztusok és pacsik, ha kell, ha nem, lájkolás, diszlájkolás, posztolás társalgás helyett. Pár lépcsővel feljebb: a mainstream fellengzős, tautologikus zsargonja a pótszer, figyelemelterelő mellébeszélés. Terülj, terülj, hiperblöff!

DESIGN (dekoráció, tervezőgrafika) – Formanyelvi elitizmussal a látványprosti itt szándékosan termel giccsset, az élet több területét kiszolgálva: politika,

19 Varga Anna: A film száz év magánya. A magyar kapitalizmus művészetellenessége és a filmkultúra konfliktusa. *Eszmélet*, 2007/tavaszi. Uő.: A gyávaság kora – Magyar zsáner. *Filmvilág*, 2007/2.

20 Falusi Márton: Korunk kezdete és vége. In *Virágvasárnapi zsákbanfutas*. Esszék, tanulmányok, kritikák. Bp., 2011, Hítel Könyvműhely.

21 Az amerikai gettósodott rétegek üzletívé sekélyesített divatjai; *rap*: szövegelés, zenei zaj; *scat*: halandza (dzsessz), *hip-hop*: túl a zenei és táncirányzatokon (break), kiterjedt életérzés, magatartás, utcagyerek szerkő: trottyos gatyá, csámpás baseball sapka, de szíjas fizikum.

üzlet, sport, szórakozás. A sok közül egy pl. Kentaur (Erkel László) díszletei. Öncélú látszatkorszerűség a dekorációnál, arculattervénél, csomagolásnál (borosüvegen, Dió Stúdió). Melléktünet: korcs jelrendszerzavar. Intő példa az elitgiccs: a lecserélt MNB embléma és a PIM sivár logója, arccal a maximálisan minimalista zagyirodalom felé.

DESIGN (formatervezés, tárgytervezés) – Alkalmatlan, célszerűtlen, a modernitást a konkrét és vizuális balesetveszélyességig túlvagánykodó utcabútorok és lakberendezés, a képzelt stílusnak alárendelt, alkalmatlan eszközök, a tévutas tárgyi evolúció illusztrációi. Dísz tárgy-bóvlik pl. a céges ajándékok köréből, masnimintás, rózsaszín Rubik-kocka. Emeletes márvány tehénlepény, hegyi forrást imitáló ivókút a körmendi városháza előtt.

DIVAT (öltözködés) – Itt ne csak a beteges rongyrazás tartós hullámára gondolkunk, a márkautánzás élvonal-majmolásra. Visszatért a jel-mez-extravagancia, a „gombold újra” irány is be-betevéd a zsákutcába – a karma műkarma. Szervetlenül odavetett folk-fashion pingálmányok különféle cuccokon, olimpiai formaruhán, F1-es pilóta-szkafanderén. Butik mozgalmár giccselőknek: félkatonai kiegészítők, bandamódi ultrajegyekkel, hippi revival, kerge punk és gender-hírverés, szivárványos fétisorgia.

ÉPÍTÉSZET – Giccsadóra érett a milánói expo magyar díszlete, a gagyi konzervdoboz és elfuserált sámándob korcsa, hivalkodó vörösréz burkolattal. Kétszemélyes, hogy a többször elbukott adóötlettel előhozakodó bármely giccs-csász erre vágyott. Nem békül az igényes közönség a Széll Kálmán téri Nazca-síkság formalista tereptárgyaival, silány vésetdekorációival, a metrőépület lendületét megtörő, semmire való térképtömbökkel. (Egy pékboltot takar.) Közellenség a pesti Lehel-csarnok, a profi módon giccses „kofahajó” mint „radikális eklektika”. Az új Nemzeti Színház másként fölösleges modorhalmozása, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem piliscsabai épülete az „organikus posztmodern” kudarcaként lett giccses, állítják kritikusai. A dolyfős, bábéli visszaélések a külsőségekkel a giccs felé húzzák a terveket.

FESTÉSZET (és környéke, grafika) – Dühöng a giccses magatartás a városi nomádnak becézett graffitis vizuális környezetszennyezés erőltetésével, eltűrésével, a *tagek* (jelzések, címkék), falfirkák, szignók, monogramok, az urban- és street-art erőszakkaoszával. Populisták és etológusok kíméljenek, pszichiáter kell ide, mert a legfifikásabb intézkedés se győzi meg a tébolyult graffitist arról, hogy comic és kalligrafikus (bomba, peace) produkciója pánikválasz a fölöslegességére. Az épületdekorációs festménygiccses köre is kibővült (még a Neopaint Alkotócsoportnál is akad melléfogás, pl. a Nemzet Színeszeinek dilettáns portrészora a dunai Rákóczi-híd tövében).

Táblaképek álnaiv jelmezben, Borsos Róbert: *Gettó paradicsom, I-III*; fotónaturalizmusként Csiszér Zsuzsi: *Köszí*; szuprematista elitizmusként Paróczi Ágnes: *Jelenség; Keresztveződések* (elektrográfia); pop-artként Fehér László: *Hajléktalan vacsorája* említhető. Tereskova nivótlan erőlködése már szánalmat se ébreszt, drMáriás szélhámossága egyre unalmasabb, ef Zámbo, feLugossy

és Wahorn szinte csak ugrat, Ujvárossy László és Kővári Attila a giccs átope-
rálásával kísérletezik, hiába. Ki mire pazarolja az életét.²²

FESZTIVÁL – Az ünnepi sereglésekből (latin 'festus') átalakult szokás üzleti tob-
zódása itt a leghatásosabb, már a szakmai vásárok sem giccsmentesek. A tö-
megpszichózis összemosza az értékhatárokat, utat nyit az ízléstelennek az-
zal, hogy a jót és a rosszat egy fórumon kínálják. Aknamezón a mérlegelési
lehetőség, idén Pink-gőzben a szigetfesztiváli átnevelő tábor.

FILM- és VIDEO- (-ipar és -művészet?) – Futtatott midcult zsánerfilmek, Herczeg
Attila: *Megdönteni Hajnal Tímeát*, Molnár Szilárd: *R. E. M.*, Mundruczó Kor-
nél: *Fehér Isten*, Orosz Dénes: *Coming out*, Reisz Gábor: *VAN*, Sas Tamás: *Apám
beajulna*, Ujj Mészáros Károly: *Liza, a rókatündér*.

„Alternatív” provokációk, Mátrai Erik: *Születésnapra* (József Attila sorai vi-
deo-installáció), Szirtes Lajos: *Földönfekvő* (video-installáció).

A videoklipesedett, kihagyásos, csalóka heuréka!-formák, a betápláló sémák
a mesterséges intelligencia tömeggyártásba fogásánál, a tökéletesen is túlte-
vés vágya 3D-ben még fokozottabb giccs kilátásokat hoz.

IRODALOM – „Ha végre valamiben egyetértésre juthatnánk a nemzetfogalmat
barátságtalanul kezelő irodalmárokkal, akkor az a giccs elleni közös harccal
kezdődhetne.” Alföldy Jenő fölvetése²³ alig érvényesül a szétszabdalt pályán,
ahol dúl a slam poetry mánia, a posztmodern hanyatlás, a torz, értelméből
kifordult szövegelés spekulatív utánzása. A paradigmaváltás túllihegője,
a giccstagadó középpályás saját giccsébe bonyolódik. A közszereplőről vá-
ratlanul kiderül, elég egy megbicsakló életézés, hogy behajoljon a giccsnek.
Típusos a giccs-ostorozó író pávovi dominaallűrje, a téma másik végén
a túlzásba vitt nemi élet teljes hiányával megvert, kielégítetlen fogyasztóval,
Varró Dániel banalitása, mint egy apró konkrétum a sok közül Tolnai Ottó:
Galambtojásnyi, Orbán János Dénes: *Hümériáda*.

MÉDIA – A posztmodern átalakulás hibridvariációinál, az összetett transzmé-
diánál se változnak a magakellető, nézettség-hajhász bulváreljárások (a ha-
gyományok vetélkedős, parádézó elsózása, a bomlás virágainak sztárolása,
alternatívnak beállított ósdi trükkök, fogyasztói csalik, okkult, ezoterikus
mételty; a médiatudatossággal álcázott, felhígított sikerturmix), tuti leleple-
zés csekélyke felárért akár több száz csatornán ugyanaz a kár.

ONLINE MÉDIA (web-tv, blog-világ, közösségi oldalak) – A digitális bumm során
az őslevesből számlálhatatlan giccslehetőség költözik át az interaktivitásba:
bugyuta mém-barkácsolás és -terjesztés feltűnési viszketegségből vagy ka-
raktergyilkossági célzattal. A giccs fokozottan hódít a virtuális szerephely-
zetekben, ahol bárki lehet valaki.

22 Ha a kiállítást kihagyta volna az olvasó, ajánlom az *Új Művészet*ben Péntek Imre A cirkuszi
menazséria felvonulása című cikkét (2016/8).

23 *Hitel*, 2015/3, 118 (*Az irodalomtudomány nemzeti jellegéről*. Hitel Könyvműhely, 2014).

PÓDIUM (színpad és kánpad) – Klasszikusok megerősöklése a jelen kórságaival időszerűsítés ürűgűn. A holmi tucatgiccsre lehűzött, kiforgatott ripacskodással a stáb elérheti Madách bokáját. Másik tívűt a nosztalgiamáz, tupírozott formalitás a kortárs progressziónak való megfeleléskényszerben, belterjes, társas önkielégítés: *Tapasztalt asszony* (Szabadkai Népszínház), *Gyévuska* (Pintér Béla társulata), *Oxigén* (Jézus slam poetry). Március 15-ére „Red Bull Pilvaker” 2012-től évente, hip-hop, nyálás slam öntettel. A silányságot Balkay László illusztrálja inkompetens produkcióival.

TÁNCSZÍNHÁZ – A műfajra nem a kísérletező botlások, hanem a hatás- és bevételvadász show-k vetnek árnyékot, bár az árnyék is pompázatos. Tipizálva: a profi Experidance repertoárja teljesíti a fokozott orgazmus igényt.

STYLIST – A posztmodern romjain piaci kéjgáztól dagad a szivárványos világháló-buborék. Hozzávalók: önmagad fölépítése külsőségekkel, megbízhatóságot és mély tartalmat, veszélyesen végzetes vagy éppen könnyed, derűs fantáziát sugalló karrierkellékek, exhibicionizmus. Kirakatemberek, ragyogó jövőkép, csak dolgozni ne kelljen. Pukkl!

SZOBRÁSZAT – A székelűföldi *Jézus szíve kilátó* gigantikus fémépitménye a Gordon-tetőn, az 56-osok teréről távozó *Időkerék*, Szőke Gábor Miklós túlismételt deszka- és lécalakjai (tucat fűrészarúként deszkakarácsonyfa). Hervé Loránth Ervin fűszőnyeg alatt nyűglódó gigászfejekkel hülyűl a pesti Széchenyi téren, a pop-art és a naturalizmus győnge elegye maradt. Lejjebb is van? Igen, a közpénzparlő, utcai bronznippek polgáridomító üzlete.

TETOVÁLÁS, TESTDÍSZÍTÉS – Itt a legszemélyesebb a közlési kényszer giccs. Ezt is lehetne jól csinálni, de a tetkőszalonok mintakészleteiben, a fantasy szeceszziójától a jelentéstelenűl, csonkán átvett törzsi dekoráción át, a vásári gírlandos emlékkönyvstílusig bármi előfordulhat, érzelgősre kódolt börtönrettenet. Néhány bőrre ráragad a fél bazár. A testékszerek között a piersing a legzavarosabb háttérű önkifejző kiűtés, persze minden kiegészítő vonzza a kisiklást, nyakörv, bokalánc, pecsétgyűrű.

VILÁGZENE (alternatív pop, rock, jazz) – A stílus- és motívumvándorlás mindig hozott jót és rosszat, a bőségl zavara önazonosság-zavart. Nálunk a hetvenes években fut fel egy újabb „idegen szép” felfogás keleti és balkáni elemekkel. Ahol ürűgű az átvétel, a modor, kilöklődik a nyersanyag, enged a formális, könnyűzenei giccsnek, amin ronthat az öncélű előadó.

ZENE (komolyzenei és posztmodern zenei giccs) – A jelen felismeri a giccsfüggőségl, s félelme a túlduzzasztott, dacos tagadásba fullad, fölötte a felszínen a zárójelbe tett giccs úszkál, lenn hallgat a szédelglő konkrét zene. Az ideologikus eklektikát is röglvest kiszűrja a giccsvadász kritika (Győngyösi Levente: *Istenkép*, oratórium Szőcs Géza drámájára). Általában az előadói modorosság, a szenvelglő játék, a túlagyalt koreográfia húzza a giccs felé a műveket, az interpretáció zenén kívűli fogásai, a fölös látványeffektusok, a sikamlós hozzáállás. Gyanús előjel: a körítés dominál a reklámjaikban.

Fullasztó? „Gombold ki a selyeminged elejit!” Az elkövetők némelyike, ha észleli a tévutat, magának se vallja be, mert van az a gázsi. Iksz operettigazgató sértődötten védi a mundér becsületét – márpedig az operett nem giccs, mert lám, mennyien rajonganak érte. Micsoda érv! Mi mindenért rajongott a publikum, ami megkísértette és megtévesztette, akár az ifjúságot kihasználó kulturális forradalmi tömjénezés. Mi tartja mozgásban ezt a nulladik csapást? A feszültség-levezető öncsalás, pertu a végső giccsel, haláltánc, barguzini csontzene a panoptikumban. Tus!

Okulhatna a korunk abból, hogy a kiegyensúlyozatlan, tehetségtelen, ádáz alakok korábban mit műveltek birodalmi szinten is, mondjuk, Néró, a meg nem értett, abszolút giccsőr. Theodora, a cirkuszi kurva bizánci császárnővé tolta föl magát²⁴ – valami Hollywood. Visszanézve, egészen bizarr a százféle hamis ereklye, legenda, lovagkorba képzelt erényövmánia, térdszalagrend, csöpögős háremtörténet, bennszülött gyarmatárú, hittérítőmaszlag, titkos ceremónia fülledt kavalkádja. Napóleon a semmiből se tanuló Bourbonok gögjét túlharsogva saját naptárra és fáraói stílusra vágyott, mi az osztrák biedermeier üzemekkel voltunk bevetve. „Hát ahol a dicső arszlánok járnak! / Azt nevezem aztán baromvásárnak” (Petőfi Sándor: *Pest*). Szabadulóművész legyen, aki ebből kimászik. Hódít a boldog békeidők szemfényvesztő giccstaktikája. A csúcsponton imígyen szól a I. Ferenc József Habsburg császár: „Ich habe alles geprüft und erwogen. Mit ruhigem Gewissen betrete Ich den Weg, den die Pflicht Mir weist” – majd birodalma népeit a mészárszékre küldé. Tény, hogy a végzetes hibák és a birodalmi divatok diktálta megtévedt életérzés között szoros a kapcsolat. Ez működteti majd a revansista jelhagyást leromboló, újbirodalmi, szovjetutánzó tivornyát. A fűzfapoéták mókája volt a népdalok mozgalmi giccsnótává ferdtése. A „Megy a gőzös” sem ússza meg: „Elöl ül a masiniszta, / tisztességes becsületes kommunista” és „Sztalin elvtárs, áldunk téged / mert szereted a dolgozó csángó népet”. Beköltöznek a hazai népzenebe a stílusrontó harmonikák és a trottyos rézfúvósok. Elborítanak a groteszk bagatellek, elfűszerezett húzások, monumentumok, jelvények. Április 4-ére Giccsfaludi Strébertől (Kisfaludi Stróbl Zsigmond) mini Szabadságszobor galvanizálva, szovjet hősök obeliszkje levélnehezéknek, csasztuskák, indulók: „Hogyha majd az óra ütni fog nekünk, / szputnyik száll az égbe, pajtás, velünk. / Sej de szörnyen aggaszt, hogy leszünk meg fölnt, / már a fegyver nincs ott az angyalok között. / Hej, munkásörnek egy baja, így van ez, / mért nincs három élete, élete, / egyiket a pártnak adja, másikat a párja kapja, / harmadikkal egy a fegyvere. Haj!” – Szabad itt egy hely? Hej!

A helyzet az, hogy hízik a kultúrával sáfárkodni bátor, giccstenyésztő bürokrácia, helyet kap a szamurájkarddal pózoló, busidómentes tahó, a cukisággal házaló üdvtanúzer, mit neki bűnbeesés, önáltató függőség. Függöny!

24 Korabeli forrása magyarul Prokopios: *Titkos történet*. Bp., 1984, Helikon Kiadó.

A kék cédulától a csakralámpáig

Kosztolányi a *Pacsirta* egyik kaszinójelenetében találóan karikírozza a giccsé változó közhelyességet egy dzsentroid úrifíú amatőr bölcsködésével. „Füzes Feri gúnyosan biggyesztette el száját Darwin nevének hallatára, nem mintha nem tartaná őt úriembernek, de róla is az volt a véleménye, mint Kossuth Lajosról: Darwinnak is megvan a maga fényoldala és a maga árnyoldala, mint mindenkinek a világon.” Egy kommenthuszár veszett el benne, aki mindenről megmondja ugyanazt: fociról, demokráciáról, ízlésről, fölmelegedésről.

Az 1947-es kék cédulás választási csalástól máig eltelt hetven év termékei mutatják, a giccs ragályos mutációi ott tenyésznek a hazai cselekedet-evolúcióban: 70-es troli Sztálin születésnapjára. A kifőzdek népe máig öntudatlanul kérődzik a gesztusok és paktumok csömörös következményén. Kéne már egy antiretro kúra.²⁵ 1953, a generalisszimuszot viszi az ördög, gyászol a vörös rezsim. Vajon mivel zsibbasztják az alattvalókat? *Csak a szépre emlékezem*. Bődületes ellentmondás, éppen ezért az olvatag sláger simán érvényesül a diktatúrában.

AGRESSZIÓ – Hetven év agresszióinak a hoci-nesze alapon jól tartott giccs falaz, s újabban valamiféle armageddoni vészforgatókönyv elfogadását tukmálja. A honi placcon kavarog az alvilági, félvilági, mániás, fehérgalléros, politikusi, civil, szektás kényszeres giccs (plusz Novák Erik filmje, a *Fekete leves*). Veszélyben az ősbizalom, rockbandával erősít a káosz, romantikus az erőszak. Tétel: az erőszak vonzódik a giccshez, és fordítva.

AJÁNDÉKTÁRGYAK – Virágüzleti csecsebecsék (fa ágon tipegő *Öreg néne őzikéje*). A hülyeségek fő lelőhelye immár nem a zsibvásár, hanem a pláza és a szuveníres turistaövezet. Vintage²⁶ kiegészítők, ajándékkosár- és göndör szalagköltemények, kell a csillogó díszcsomagolás túldicsérni a tartalmat.

ÁLHAGYOMÁNYOK – Nőnap, Forradalmi Ifjúsági Napok és más ködök. Korunkig Budapest-parádé, új lovagrendek, megváltó gittegyuletek, az „új hagyomány” kreatúrák a zabálás és a piálás körül, új kultuszok a régiek rovására, sőt ezek egy nézőpontú, félreértéses, buzgalmi kritikája.²⁷

Kurultáj és *baranta*.²⁸ Turbó fesztivista játék a nemzeti vonzalommal. Félművelt konjunktúralovagok fordítva ülnek a lovon. Pusztán divat, rossz fényt vet a hagyományokat lódtítás nélkül megtartó gyakorlatra.

25 Madarász Imre: *Antiretro*. Bp., 2007, Hungarovox Kiadó. Ismertetője Bertha Zoltán: Történelmi, irodalomtörténeti hamisítások hiteles krónikája. *Hitel*, 2008/8, 121-124.

26 A retro előtti túlszínező, nosztalgizáló dekorációs divat (amerikai-angol: szüret).

27 Kovács Ákos: *Kitalált hagyomány*. Pozsony, 2006, Kalligram.

28 *Kurultáj*: törzsi gyűlés (magyar adata nincs, mongol 'huraldaí', türk 'kurultay'). *Baranta* néven harci hagyomány a magyaroknál nem volt, a szó jelentése még a kunnal rokon köztörök nyelveknél is más: 'baromrablás, bosszú, pusztítás, fosztogatás' (ilyen értelemben kölcsönzi a szót Kodolányi János: *A vas fia*). Volt viszont igazi bajvívás, a neve se idegenből, hausza, etióp és szardíniai helyszínekről guberált (Monte Baranta).

ÁLTUDOMÁNY – Rotyog a giccskifőzde, droglabor. A meghaladott tudományok, az alkímia és az asztrológia lényege kifordul. Teret nyer az okkult és kabballisztikus hazugságok hirdetése, a titokfejtő ezoterikus hablaty, a kuruzslás. Üzletiesítve jól él a szcientológia, ahol az ostobák és szerencsétlenek menekülése a valóságtól, vakhite a lehetetlenben és a mohóság egymásra talál, a nagy műhomályon is túl, a műfényben.

ARANYKÖPÉS (szállóigék) – A legitimációs mítoszt kiszolgáló csálé szlogenek: „A mi országunk nem rés, hanem erős bástya a béke frontján” (Rákosi Máttyás, 1949). „Az élet nem habostorta” (a legvidámabb barakk hangja), ettől még az ántivilág média-Iluskái is föltámadnak a habokból, az újrjátszó tévékből. „Tetszetek volna forradalmat csinálni.”

BESZÉD – Köszike, megvan. Az agyongügyögés nem csak a pesti belcsiben terjed, sirály a műdekadencia: „olyan depi vagyok, mingyár öngyi leszek”. Botránypoénkodást nyomnak a tahó műsorokban, élvezet a „savazás, ekézés”. Legmaróbb a Zé generáció töltelékiszavas szövegelése, a túlzott műtrágyázás miatt a beszéd organizmusa kiég, a fokozás lehetetlen. A szélsőségek csapata kiesésre áll, akadémiát neki! Kavarnognak az önellentmondó kifejezések: elaggott a hírheft békeharc, hervadozik a modern hagyomány, tartós az oximoron-hajlam. Sajtótünet a bűnüldözéshez kellő jellemzők tiltása, polkorrektre kozmetikázva a kéjgyilkos „fiatal”. Gyanús a világos fogalmazás, lenézett az emelkedett, kínos a választékos. Molière úrhatnám polgára ma is csak tátaná a száját: „Teringettét! Negyven esztendeje beszélek prózában, de azt se tudtam, mi az!” – Hogy oda ne rappenjek!

CIRKUSZ – Kenyér nélkül is sok évszázados hagyaték, sekélyes tartalmú és tanulságú produkciók teátrális, érzelgős körítéssel. Kevés eredeti mutatvány maradt a klasszikus artista akrobatikából, a verseny átigazolt a sporthoz. A giccs behálózta a porondot. Csak tessék! Maradt a vurstlisan kedélyes, bohócjelmezés erőszak, állatok természetellenes, suta kunsztokra idomítva (cél tábla állatvédőknek), udvari bolondéria. A természetfilmesnek álcázott tv-cirkuszon zubog a mutatványos aligátorsanyargatás, gladiátorbóvli.

DESIGN (a járművektől a csecsebecséig) – A komfortigény és az extravagancia a formatervezésben is összezsap, de míg Tom Wolfe szatirikusan áll a giccshez,²⁹ az Amerika-utánzó kisztílu átlagkonzummal nyomják tövig a gázt (csicsás Wartburg után computer-barokk kíván-lak). Új vegyesbolt: aranyrúdfazonú pendrive, hullámpapír karácsonyfa (mentsük meg az erdőket), retro bútorok kontra álkoloniál, újgazdag arisztokrata-majmolás.

DIVAT – Cifra nyomorúság jelen időben. Alkalmatlan viseletek „dolgozó nőknek”, napjainkban tini-partygirl-style és mikulás-krampusz-prosti rucik az

29 Tom Wolfe: There Goes (Varoom! Varoom!) That Kandy-Kolored (Thphhhhh!) Tangerine-Flake Streamline Baby (Rahghhh!) Around the Bend (Brummmmmmmmmmmmmmmmm)... Esszék. *Esquire*, 1963. Magyarul: *Kandírozott mandarinzelésínú áramvonal*. Bp., 1970, Európa Könyvkiadó. Modern Könyvtár.

összes nemi beállítottságnál, az erőszakot éppen túlélte, cafatos öltözködés, álnyomorult külső, ingyen szendvics-men márkafüggés, hamisítás imitációk, kérkedően puritán műanyagóra, méregdrága kiegészítők, a termékviselőt földicsérő ajánlatok. Üzenésdili pólón, sapkán, dzsekin, tomponon.

ÉLET - „Élet, élet, betyár élet, ez aztán az élet, ha megunom magamat, magam is úgy élek.” A kényszerhelyzetek többségében, a társadalmi láncban tetten érhető a bujkáló vagy társas önbecsapás, a tévutas kalandvágy, netán a megadó csobbanás a valóságba, „te rongyos élet, bolondos élet” alapon. Ha nem válik be, hát iszkiri, ott a nosztalgiaklub, a polbeat: „kondenzált anyatej, ez ám a karrier”, a hippi-Trabi-szafari és ellentéte a nonkonformista puritán giccs, a túlélő kalandtúra, a puhány többségnek a kibertéri giccspapi, azzal tömők az online bébik apadó alfa nemzedékét.

ÉPÍTÉSZET (köztér) - Dicstelen folyamat vezet a diktatúrák heroizmusától, a sztálinbarokknak csúfolt klasszicizáló középületektől a díszítékényszeres gulyáskomcsi családi kockaházakon és kerítéseken át a horganycsipkés cigány-palotákig (pl. Bánffyhunyadon). Az ellenpóluson a túragozott, felületesen funkcionalista, valójában szereptelen haladás fölmutatás és a guberált jelrendszer éppoly ellentmondásos (főváros, Vörösmarty-téri kultúrpalota, a MŰPA-doboz mellett a legyőzött Babilon törpe zikkuratja).

FELVONULÁSOK, SEREGSZEMLEK - „Itt van május elseje”, a gigantikus transzparenstorzszülemények után a debreceni virágkarnevál 1966-ban „méltóképpen tolmácsolta a béke és barátság gondolatát”, még a megszálló szovjet Vörös Hadsereg kiskatonái is virágot kötöttek, ejsze, aki a virágot szereti, rossz ember nem lehet. Haladjunk! Fel-felvonulnak az anarchista mákvirágok is, más virágok a pride-on parádézhatnak. Tüntető kritikátlanság, önértékelés-zavar. Következmény: az uncritical mass elfelejti, mi az ünnep.

FESTÉSZET - A csalárd, álinaiv dömping megkerülhetetlen. Bátran ízélik az esztétikát, de a profi megéri a pénzét? Magas labda, Pór Bertalan: *Rákosi elvtárs és felesége a parasztküldöttekkel*. És Szász Endre a rutin-maníros naptáiraival, a virtuóz Gyémánt László a szabadon számító behízsgáló modorával? Meg az a több tucat kritikus, aki nem keresi a bajt, hogy megbírálja az unalmas, csinált szertelenséget? A kísértésnek ellenállóak mehetnek leveleszni a szeretetszolgálathoz. Az „Alaptörvény illusztrációk” több képe magán viseli a megfelelés-motívum giccs-jegyét. A brut-art a káosz felől más elvárást elégít ki.

FILM (művészet nélkül, animációs film) - A szocreál lefőzhetetlen: *Ifjú szívvel* (1953). Bottal üti a nyomát a blődlinek is gagyi *Magyar vándor*, szavatossága lejárt. Masscult tv-sorozat a divat, a fél világ szennyben és dns-ben tunkol, helyszínel, vérbeli magyar horrorra vágyik a *Nyóckeres* néző is, könnyáztatta kis-párnára, s hogy egy self-made man a képből kikacsintva elkotyogja, miként marad fején a vaj. Kis ripacszkodás Fazekas Csaba: *Swing*.

FOTOGRAFIA - Akinek nem volt pénze kamera elé állni, nem is tehette ki a falra az elretusált, elszínezett családiddillt - Zolnay Pál zseniális filmje a *Fotográfia* mélyen fölszántja a lélekzselatint. Balla Demeter telitalálat fotója giccsre: egy

fürt otellóra látszólag hanyagul rádobott bizsu-nyaklánc. Kell dekódolnom? Egyszerűbb nasival ámít az okoseszközök inváziója.

GASZTRONÓMIA – Minicsicsa szédelgés sznoboknak: kielégületlen szűzermék, ordasan dögletes, ostoba vacsoracsaták. Krúdy és Berda sehol.

Szent-korona marcipánból (még jó, hogy nem a Szent Jobb). 1980 körül láttam az akkor Tanács körüti eszpresszó kirakatában egy cukrászverseny marcipán költeményét: alvadtvérszínű drapérián hasonló borítójú Lenin-kötetek, váza rózsával, egy szírom a nyitott könyvre hullott.

Mixer-hókuszpókuszok és koktéلكülöncségek körítése a nagyvilágit követő ficsúroknak, önképzőkori sommelier blabla, vattacuki átverés.

GESZTUSOK (közélet) – Minta: Poncius Pilátus mossa kezeit, Caligula konzullá teszi a lovát. Kádár elvtárs lesmárolja Hruscsov elvtársat, és megajándékozza egy lipicai fogattal. A nyaraló Aczél elvtárs szülinapjára tortát visz motorcsónakon pár kitartott alkotó, koszorús költő, kantátaszerző és primadonna. Ráadásul a „kegy pártrendszer” örök, a munkásosztály nem a paradicsomba megy. Zavarban a kétfarkú eb: melyiket kergesse?

GRAFIKA – A könnyfacsaróan édeskés, amerikanizált vagy durván „eljapánkodó” gyermekkönyv illusztrációk és rajzfilmek a szakma intelmei ellenére 40 éve nyomulnak a piacra. Nem is a vásárlók, hanem a giccsízlésű kalmárok tolják ezt a szekeret. Bizonyítékot? A nívós grafika (álljon itt élvonalbeli művészeink hosszú névsora) éppolyan kelendő, mint korábban, Gyulai Líviusz, Orosz István animációs filmjeit mindenhol értékeli a szakma.

HAKNI (pódiumon) – Giccsvárományos helyszínek és alkalmak: béna vállalati ünnepek, kortes bulik, jótékonysági kiruccanások, falunapok fusi műsorai.

IDEOLOGIA – Itt elsősorban az utópiák üdvözlik magukat. Ijesztő panoráma tárul a bukott izmusok, dogmák, üdvtanok roncstelepére. Hasonló perspektívájuk a kudarcot magukban hordozó, még futó ideák, mint az EU-vízió. Eszméket előírni csak azért nem ironikus, mert a giccs nem ismeri azt.

IRODALOM (és peremvidéke) – Mélyet mutató felszínes bölcselmek, Müller Péter és Popper Péter ezoterikus szalonmasszázsja vagy Csernus Imre üzletszerű negatív gicse, amelynél még a *Szomorú vasárnap* is nívósabb. Eljutván az *Üvöltés* antológia³⁰ utánzóihoz, kitör a beat nemzedék blöffje.

PRÓZA – Márai Sándor: *A gyertyák csonkig égnek*; Gárdos Péter: *Hajnali láz*. Hol még? Bán Mór, Fejős Éva, Lévai Katalin, Méhes György, Oravecz Nóra, Ugron Zsolna, Vass Virág címeinél. Légy könyvpiaci légy!

VERS – B. Radó Lili: *Az őrsvezető*. Baranyi Ferenc: *Porvers* (nála se kell hosszan keresgélni). Jókai Anna: *Ima Magyarországért*. Varró Dániel ötlet-túlcsiklandozása: *Szívdezzert*. Wass Albert: *Könnycsepp az óceánban*.

KÖRÍTÉS – A világháló átka a főleg versválogatós, adomás bölcsességeket halmozó blogozás. Önkényes szövegtördelés, szirupos, csiribiri színorgia, előre gyártott konzumgrafika. Trendi elmebaj a szinkronhangos netverselés, tapló

30 *Üvöltés – Vallomások a beat-nemzedékről*. Bp., 1967, Európa. Modern könyvtár. 26 író, költő, drámaíró.

öldöklők szájába adva klasszikus műveket. Szépelgő kalózkodás, jelentésficam. Célfotó a szlemmeriádák kényszeres evolúciós hibáival.

„ISMERETTERJESZTÉS” – Megjelenik a giccs relativizálása (Rácz Ferenc drámapedagógus: *A giccs, a megfizethető boldogság*). Belopódzik a rendhagyó irodalomórai előadásba „a giccs szükségszerű értéke” – ugye, nem is fáj. Fáj.

JÁTÉK (divatjáték, szerencsejáték) – A gügye játékok kórterme után moncsicsi, tamagocsi, szerepjátékok, elveszve a pokémon-kutatásban. Virtuális örömhajsz, a vége epileptikus giccs-sokk. Kaszinó mámor, telitalálat ígélet, pazarló fényár. Ha nem jutsz oda, szerencse-sorsjegyet kaparj kurta! Hiszed, hogy a nyomorból kimászni képtelen lottóproli a kultúrára adózik az ikszével? Ha a dandy veszít az ördög bibliáján, nyerhet a szerelemben? Üres zsebbel? Kiiktatott tanulság: kockavetés Krisztus köpenyére.

KÖZÉLET, POLITIKUM – Az éhségstrájkoló tőkés politikus és a migráns-szelvi non plus ultra, kár erőlködni. A kampányszökeőrák között se kap ingyen levegőt a választópolgár, csatasorban a celebek siserehada, eszelősen trollkodik a csatlóskör. Elő a házikedvencekkel, megtérő fegyencekkel, kisgyerekekkel, hősi halott zsoldosokkal. Bizarr, lekenyerező, beválthatatlan ígéretek az ógörög demokrácia előtt, alatt, után és eztán. Bizalmaskodás, mint az átkos idők szilveszteri műsoraiban, a gőzkieresztő kabarék, élen az ávós Komlós Jánossal. Bájcssevely, lepaktálás rosszakaróinkkal, szoktatás.

MÉDIA – Hipnotizált, passzív giccssorozat-fogyasztó a szocializmus kisembele is, a hidegháborús, kontraszelekciós társadalmi mobilitás kísérleti egere. A tv-sorozat (*Egy óra múlva itt vagyok; Bors; Princ, a katona*) átlép a rádió békaperspektívás *Szabó család*ján. Mai étlap: valóságosok, unott, terpeszkedő, öntelt töltelékek, műhiszti, műsztori, műhelyszín. Elszállt a traktoros induló büszke dalárdahangja, helyette pannon puma dorombol, bulvárszurnalizmus és szenttelen „akinek nincs semmije, az annyit is ér” hidegség, beavatás a siker kulisszatitkaiba, a korszerű élet és az ezotéria praktikáiba. Alányalás a biztos receptért epekedő, rámenős populizmusnak, melodramatikus tálalás, intim hadova, fecsegőműsorok – cloaca maxima.

NAIV MŰVÉSZET – A konjunktúra tömegesíti a naiv formanyelvvel való visszaélést. Valójában nem is naiv, hanem számító. Az infantilis álbumbafordisággal takart tehetségtelenség így kap piacot. Csalás. A naiv látásmód és kifejezés nem okvetlenül giccses, az igazi népköltészetben sem az.

NÉPIES DÍSZÍTÉS – A szerepét vesztett és tévesztett, ízléstelen, tárgyidegen díszítés ezernyi holmira ráköltözhet, nemcsak fazekas termékekre, hímeztőjásra, mézeskalácsra, de megjelenhet ugyanaz a minta kolbászcímken, gumicsizmán és oltárterítőn is. A mértéktelenség már korábban eltérített eredeti stílusától egész tájegységeket (lásd matyó viselet, kalocsai falpingálás). Ez a hajlam az ellenőrizetlen, népies kézműipari terméket szuvenír dísz tárgygyá silányítja. A populáris hangulatmáz kedvez a hanyatlásnak.

NÉPSZOKÁSOK (eltorzítása és behelyettesítése) – A biznisz ezekből is giccsot fabrikálna, de ettől a temetői „világítás” nem lesz azonos a halloween-hóborttal.

Apáink rosszcsont kölyökként még riogattak a temetőben tőklámpával, az amerikai módiról mit se tudva. Húsvéti locsolkodás bolti pacsulival. Az életformaváltással a szokások is elválnak a forrásuktól, fokozottan kitettek az ellaposodásnak, újra cserélik régi giccseiket, ha voltak.

PORNOGRÁFIA – A prostitúcióval egyidős jelenség szőröstül-bőröstül giccses, tárgyi kínálata is ilyen (fétismánia). Mellplasztika, kacsaszáj, átoperált genitáliák. A gesztustorzulás csomó területen fertőz, gasztronómia, politika, sport, online perverzítások (Zsófi: *Rágógumi* videoklip). Csak a díszlet változott, a szexuális nyomorban az alárendeltek megrontását vadászkalandnak tekintető prúd képű szocialista vezérkar se magán uralkodott.

REKLÁMGRAFIKA – Falvédő plakát 1957-ből: *Aki a babáját igazán szereti, minden héten LOTTÓ-szelvényt vesz neki!* Lehet így ízlést javítani, magyarnóta szövegű zsánerképpel? Már a lényege miatt is ízlésveszélyeztető. Üzletnél és kampánynál a plebsz szentesíti az eszközt, a lejárató plakáttal: *Egymásra találtak!* Szerencsejáték plakát: *Apu újra velünk játszik!* Lehetne más a *Balaton a te SOUNDod*, a *Siófoki Tavasz Fesztivál*, a *25 Sziget Festival*, a *Kreatív Advent* könyv, az *Egri Csillag Csomag* reklámmontázsa? A forma rávall a tartalomra, mint a *Passio XXI.* plakátjának lila villanyfeszület (őrfény) poénja.

REKLÁMSPOTOK – A konzumidióta réteg kiszolgálása egy határig beválik, persze visszaüthet. A mindent jobban tudó politikus amatőr giccse suta, mutatják a csináld magad párthirdetés-ötletek. Bukta. Profi giccs kell ide, a fogyasztó polgár is dörzsölt akar lenni. A pénzember eleve az, átveszi a politikustól a varázspálcát, világméretű giccsfórumokat kreáltat a kibertérből, ahol a flash reklámos, mémes manipuláció mindent lepipál.

RETRO (és vintage) – Tuti giccslelőhely. Valóságos MÉH-telep (Melléktermék és Hulladék Egyesülés), bármit átvesz, amiből az emlékezetkieséses tapasztalatsorvadás következtében boltot csinálhat. A hippikor divatjánál elnézi a narkomán megrontást, hősöket farag a távoli népekre küldött siheder zsoldosokból, romantikát buherál a gettók és lágerek atmoszférájából. A visszaálmódás főbb vonásai: infantilis, téves előjelű ragaszkodás a kártékonyág jelvényeihez, naiv, átszínező vintage nosztalgizálás. Következménye: retrográd inzultus különféle szélsőségektől. Mi jöhet még? Maradjunk körültekintőek, ne csapjuk visszakézből a retrogiccshez a valódi ismeretterjesztés és a tiszta forrás világát.

SAJTÓ (az átkosban és ma) – Agitációs frázisok agyonkozmetikázással: munkaverseny, élgárdasikerek, utólag ellenállók a vörös segélyért, munkásörmmor kontra édes élet, styling és boldogságreceptek. Régi és új lelőhelyek: *Munkásőr*, *Nők lapja / Kiskegyed*, *Playboy* és *Pajtás*, *Lobogó / 100×szép*, *Bravo*, *Popcorn*, *Tinimix*.

SPORT (mint cirkusz) – Az élen a hazugság-holtversenyben a pankráció és a body building. Követik a történelemhamisító, főleg olimpiai nyitóműsorok, tömértelen etnogiccses mutatvánnyal. Az érme mellé adott kabalafigurák többsége giccs. Néhány új keletű szakág cirkuszi vonásai miatt vitatják ezek sport

mivoltát (bár a sportok némelyike cirkuszi volt). Köret a péppé vert feltét mellé: mazsorettek, pompon-lányok, csicsás bokszbajnok övek, vonagló bájdagály macák a menetek között.

SZÉPSÉGVERSENYEK – Az esztétikai „szép” és „rút” meghatározása mára kifordult, ellentmondásos. Nem az arányos, kecses testek bemutatása, hanem a tálalás émelyítő. Legszomorúbb és legkárosabb torzulás a baba- és gyermekszépségverseny törtető, hisztis szülőkkel, lelkibeteg gyerekekkel.

A homo infernalis természettől elrugaszkodott izlésének leleplezői a macska- és kutya-szépségversenyek, életképtelenre tenyésztett, nyáladzó, reszketeg, hülyére trimmelt vagy kopasz fajtagnómmokkal.

SZOBRASZAT – A szoborláz kísértete szállja meg térségünket. Problémátlan, diletáns, naturalista bronzsereg. Peter Falk a rakás szerencsétlenség kutyájával (Pest, Falk Miksa u.), balkezes gitárral Cseh Tamás (Buda, Szent Gellért tér) és zánertársai, nem csak a fővárosban. Torz Puskás-szobor, Szentes. Weöres Sándor Pécssett, kávéházi kisasztalnál. Szabó Lőrinc Debrecenben, lámpavasnak támaszkodva. Okkal helyezné el Wehner Tibor egy II. Memento Parkba a rendszerváltás utáni minősíthetetlen termést.³¹

70 év emlékmű-giccseinek születése: 1. einstand; 2. kiegyezés a kártevőkkel, a kár elkenése, hízelgő alattvalóképzés; 3. a forma, a jó ügyeket is megrontó édeskés sematizmus, megalomán teatralitással elszabott tér.

Elvetemült giccset pancsol a gonosz: blaszfemikus sértések (akváriumnyi húgyba süllyesztett Országház-makett), vegyesváladék utánnal bemocskolt vallási szimbólumok, ürülék-plasztika, spórolva a pszichológuson.

SZUVENÍR – A játékboltok után világszerte ez a legburjánzóbb giccsléőhely, itthon a kalocsai mintás dobozos energiaital a nyerő. Le se vágtaál egy szuvenírcsápot, máris száz nő ki, csábosan tekereg, bárhol elverheted a pénzed, búcsúkon, retropiacon a vasfüggöny rozsdás szögesdrót darabjára, a jövő emlékeire az ufók járta gabonaköröknél, csakralámpára a Föld szívcsakrájánál, Dobogókőn. A dalai láma kikacagta.

TÁNC (és táncverseny) – Révülésünk őseljárása a tánc, örökölt mutációs esély a giccre. Lépten-nyomon elszakadunk az eredeti párválasztó dürrögéstől, a felszabadult ünnepléstől, a drámai gesztusszimbolikájú kifejezéstől és a szakrális mozgás-ima testbeszéd szerepétől. A táncversenyek, karneválok és jégrevük formáiban is élvezhetnénk a versenytáncokat, az embertestmozgás szépségeit, de inkább csak azt. Paradicsommadarokat nézek.

TÁNCSZÍNHÁZ – A népi demokrácia romantizáló kirakatkényszere alól az autentikus formákat színpadra vivő népi együttesek sem mentesültek. Az utóbbi évtizedek ír *Riverdance* sikerének kihívására a hazai produkciók, pl. a *Naplegenda* Danube-style terméke mutatja, hogy az európai giccs nem stílus- és tartalomfüggő, a lenyűgöző tudást bizonyító előadás is bogra futhat.

31 Wehner Tibor: Kősparhelt. Új kitelepítés emlékmű áll Soroksáron. *Új Művészet*, 2016/7, 36–39.

(A kötött szimbolikájú, tradicionális keleti táncszínházaknál ez alig esélyes.) Ami Markó Iván mozgáskultúrájánál még minőségi pátosz, a vele egy lapon alig említhető, korántsem alternatív formációknál, a koncepció célja miatt túl édes vagy érdes (Tünet Együttes: *Nylon revü; Sóvirág*).

TEMETŐK, SÍRCICOMA – Kriptakéjlek a túlvilágra, művirág hegyek, házikedvenc-temetői vitrinfigurák, édesbús sírfeliratok, amorettek, vérző szív rátétek. Zámbo Jimmy habfehér márvány zongoratózó képeretben, márványhangfalak között, máshol fölösleges drapériazuhatokok zokognak.

TUDOMÁNY – Közkeletű értelemben nincs *tudományos giccs*, de bőven van helyette sarlatánság, kuruzslás, érzélgős, rögeszmés ragaszkodás bukott tézisekhez, téveszmékhez. A rafináltabb fajta kritikájához ellenőrző türelem és képzettség kell. Itt azért gerjed a strukturalista ködösítés (önkényes kategóriák között lavírozva és összefüggést kimutatva), hogy abból ki lehessen bontakozni – mintha ez emelné az értekezés rangját. Ez a gicccsel foglalkozó szakirodalomra is vonatkozik, még a „tudományos giccsfeszültséget” keltő Abraham A. Moles is áldozatul esik önmagának.³² Vizsgálatai eljárásaival számtalan olyan kreatúra és jelenség teljesíthet giccskritériumokat, amiről nem is gondolnánk, vegyük a korának világkiállításain mutogatott robot-szolgáit vagy napjaink „intelligens” készítményszlogenjeit.

ÜNNEPEK (és tárgyi világuk) – Tajtékos vállalati nőnapok (lekezelő hasznos apróságok, kávécsomag, hajdan vörös szegfűs melléklettel). Látványerőszakos kulisszák (minta: a Tanácsköztársaság dekoratórei vörös díszlettel földték be május elsején a pesti Hősök terén az emlékművet). Osztapenko és Steinmetz kapitány nippel a „felszabadulás” emlékére. 2016-ban 1956 emlékképének hitelrontása retusált óriásplakátokkal. Valentin-napi giccsstolulás és a csinált ünnepek tömkelege. Légi parádék Szent István halálának napján. Az advent eltorzítása biznisszel; általános kritikahiány (bírálat helyett lejáratás). *Musical Ünnepek* (2017. március 15. Show Színház).

VALLÁS, HIT, HIEDELEM – Ez a legérzékenyebb szférája a giccskérdésnek, a búcsús elemekkel és pszichotikus eszközökkel való visszaélés miatt. A hülyeséginváziótól a provokáció is fölösleges.³³ A praktikák következménye a kiábrándulás, csalé tükörképe a szinkretizmus és a fundamentalista kreacionizmus. Médiumaik, kiadványaik, a kisebb ellenállású áldozatot becserkészve, magakellő hangulatot kínálnak az igazi mesterektől tanulható igényesség nélkül. Nem csak a keresztény környezet tünete ez, ahol egy szektatévés távhittérítő bárkit kioktat Buddhától Luther Mártonig.

Festett és faragott képek nélkül, más talajon is megél az egyházi giccs. Lehet irodalmias az álca, dilettáns zsoltár, dicsőítő kontár sláger. A nyájas fogyasztó

32 Miklós Pál: Új vívmány: a tudományos giccs. Kritika Abraham A. Moles: A giccs a boldogság művészete című könyvéről. Bp., 1975, Gondolat, in *Irodalomtörténet*, 1977, 9/59, 264–268. Moles munkájának eredeti címe: *Psychologie du Kitsch, l'art du bonheur*.

33 Lásd a hírhedt pápanyalókat, <http://papanyaloka.igen.hu/>

nem érti, hogy Kodály *Psalmusának* művészi minősége nem giccs, ha a Vidám Szimfonikusok akármije még csúcstechnikával is az. A megszállottság elűzi a higgadt értékszempontot. A lelki fogantyúnak sorozatgyártott dal-
lamok többsége szemét, mégis veszik ész nélkül. Mi ez, ha nem hálapénz a kufárnak. A formális kegyesség, felekezeti színjáték, a szentségek téves értelmű felhasználása lehúzza a babonás hiedelmek világába.

ZENE (komoly és komolytalan) – Az anakronisztikus frázishullámvás minden területre áthat, az 50-es évek zeneszerzésére is. A kuplékat is magáévá tevő központi akarat valójában nem a kispolgári ízlést, hanem a komolyzene iránti érdeklődést tette tönkre: „a Kodály-örökség köznyelvi lebontása, feloldása, amelyet a szerenád- és divertimento-áradat kezdett meg, és az Operettszínházban fejeződött be” – állapítja meg Kroó György.³⁴

OPERETT – Szocreál változata az elődeinél is visszatetszőbb. Megénekelte árvízi védekezés 4 órás előadásán, *Aranycsillag* (1950). Az úri luxus mint szakszervezeti üdülő sematikus meséje a *Palotaszálló* (1951). A *Boci-boci tarka* (1953) cinikus jóléti propaganda a kifosztott hazában. Kritizálni alig merték.³⁵ Parazita műfaj. Színpadon vagy filmen a korabeli zenés darabok ivadáka minden megélhetési témát kihasznál (*Lady Budapest*).

CIGÁNYZENE és MAGYARNÓTA – Vitriolosabb bírálatot nem kapott a cigányzene Hamvas Bélánál, aki a giccsnél is alantasabbnak ítéli. Mintha nem ismerné a cigánybandák által életben tartott klasszikus formákat és az eredeti cigány népzene, ahogy a kávéházi kertestvérevel, a dzsentrivilágból nyakunkon maradt magyarnótával közös dévaj sírva mulatást alázza. Ebben a vonatkozásban egy megállapítása mégis talál: „generációk tönkretett ízlése már kitart mellette”.³⁶ „Menj csak tovább az utadon, nem vádolkodok tégeddel...” A népies műdalok szerzői között még Petőfit is háttérbe szorítja a giccsözön, amiről leböng, hogy „ripacs pátosz”.

Divat a fölpolírozás. Paraszttzene és népdal, kiglancolt szalon- és puliwood modorban (Nox). Bizsutól roskadó, lopott holmit „előadó művészek”.

DALJÁTÉK, FILMZENE, MUSICAL – Ne felejts! *Állami áruház* (1953). Kortárs meglepetés: itt a várt *Giccs* elől (az *Isten pénze* betétdala) a *Honfoglalásból* a *Kell még egy szó* viszi el az „arany fülbemászó pálmát” (társasági találmány). Bronzérmes: *Szép igazán* (Szent Márton rockpassió).

ÉNEKELT VERS – Csoda is születhet, ha gondolat és dal egymásra talál. De mi van, ha a lelkendező dalfaragó fütyül az árnyalatokra? A kontár aggály nélkül nekiront a műfajnak, választása leleplezi értetlenségét: a sikerkergetés lázában a bölcséleti vers szerenáddá, indulóvá torzul, ha az elmélyült sorokon

34 Kroó György: *A magyar zeneszerzés 25 éve*. Bp., 1971, Zeneműkiadó, 66.

35 Szemere Anna: A „sematizmus vívmánya” a szocialista realista operett. In Berlász Melinda és Domokos Mária szerk.: *Zenetudományi dolgozatok*, 1979. Bp., 1979, MTA-ZTI, 145-151.

36 Hamvas Béla: Öt génusz. In *Magyar Hüperion*, II. Szombathely-Bp., 1948, Életünk-Magyar Írók Szövetsége, 86-88.

élősködve, saját giccset menedzseli a dalnok. Az ötlet-szivornya ad notam alapon fordítva se ritka, s nincs palimpszeszt-tilalom.

ESZTRÁD – Revüegyveleg népszerű előadóktól? (Illényi, Mága) Ettől érzi magát műveltnek a játékonyskodó középosztály, ha a szocialista brigádok nyomdokán a nézőterre téved, vagy a Zenebutikra kapcsol, fakuló primadonnákkal álmodni. Lutri, hogy mit kap.

MÁS MŰZENE – Melyik ujjamat harapjam? Dalárdák repertoárja az átkosból: *A békeharc dala, Szódd a selymet elvtárs, A széles úton lépked egy úttörőcsapat.*

SLÁGERTURMIX („önök kérték”) – Pancsoló kislány. *Tás-ka-rá-dió, pap-suláli. A festő és a fecskék.* Táncdal-fesztivál (1967–1994): *A boldogságtól oráditani tudnék. Matyóbaba vagyok (a szemem dollárért ragyog). Nekem a Balaton a Riviéra. Kislány a zongoránál. Jöjj vissza hozzám! Még fáj minden csók!* – közhelycsömör Aradszkytól Zámboíg. A turkáló hőse Geszti Péter: *Magyarország.* Tamás Gábor csöpögős előadásában: *Most múlik pontosan.* Rockválogatott: *Mindannyian mások vagyunk.* Egyetlen véglény se marad kielégítetlen. Spike Dilo: *Nóta szól bent a kocsmában.* Flipper-glória, Fluor Tomi, taccs, kampec.

Induló- és himnusz-bukások, Trianon és 1956 drámájának félrevezető felcukrozásával: *Barackfácska; Magyarország, halld szavunk.* Gagy kampánydal a kvótanépszavazás ellen: *Csak a szeretet kell.* Üres sablonok.

Összefoglalás: A plebsz háromnemzedéknyi öntudatvesztő züllését a múltni nem akaró mulatós rock mutatja (*Csipkés kombiné* 3+2 banda módra).

Ennyi habcsóktól bárki bekómázhat. A gyengébb idegzetűek sznobriadót fújnak, de az sem eredeti. Szóljon inkább a fanfár Lászlóffy Aladár *Sznobériai garnizonjának*,³⁷ mert több műveltség az kevesebb giccs, ugyebár. Bebizonyosodott, hogy a méregtelenítő jó ízlés tanulással megalapozható, a rossz leüthető a sakk-tábláról. A műveltség írhatná fölül a számító konformizmust is, ahol a műgiccs azonnal átesik az igazin, mint feledékeny fanatikus a botlatókövön. Csupa jó szándék a könnyű műfaj lejtője. Ha csak a kamarillánál fontoskodó egyedfejlődése a tét, kár érte, nem találkozott az igazival. Ha viszont szavazókért ácsingózva populista giccsoért futtat, szart kever a májhoz, zárójelbe teszi az értéket. Felelőtlenül kiiktatja többek között Kodály zenei nevelési elveit s vele egy összetett életreformot a nemzeti műveltetésben. Hétköznapi fantáziátlanság, túlhajtott küldetéstudat, élgárda hevület? Egyre megy. Mérgezi a művészetpolitikát, ami akkor is van, amikor tagadják.

1979, *Hard giccs magazin.* A kockázatvállaló Inconnu csoport a politikai giccset aprítja meredek grafikai tálalásban. Szemléletét a közelmúltig megtartja a csoport. Rövidesen a rendszer-anomáliákat giccsel vádoló kritikát hitelességtől függetlenül is minden tábor műsorára tűzi, a groteszk vizualitást alkalmazóktól, a második nyilvánosságig.³⁸ Ezt meghaladóan a XXI. századi útkereső

37 Lászlóffy Aladár: *A jerikói trombitás.* Kolozsvár, 1994, Komp-press–Korunk Baráti Társaság.

38 Haraszi Miklós: *A Helsinki Giccs. Beszélő,* 1985/3. A „helsinki folyamat” kritikája.

kortárs nagyozolás odáig fajul, hogy van, aki a giccs művészetté gyógyításával kísérletezik³⁹ saját terepén, ahol legfeljebb az irónia lehetne hatásos, persze nem Wagner megállapításának értelmében, nem látva a hatás okát. Nem tűnik sikeresnek Ujvárossy László jó szándékú próbálkozása sem, a giccs lényegével az összeegyeztethetetlen. Hamvas Béla *Patmoszából* kihámozható (ami azért nem szentírás), hogy van-e helye a kísérletnek, vagy csak a hamisat valódivá lódító barkácsolás várható ettől. Ha igazzá úgyse tehető a giccs, a szép helyett se szé-pítsünk. Spanyolviasz: a művész és a műélvező szerepének fölcserélését Popper Leó már a múlt század elején kitűnően elkapta.

A szemléletek változása miatt teljesen ki lehet vonni egy-egy teljes kortermést (a helyén Keats romantikus felfogását szépről és igazról) vagy műfajokat a mai közvélekedés árnyalatlan ítélete alól, ahol simán legiccsezik a *Petruskát*. A balett különböző korszakos fogalmazási sajátosságaira is úgy tekinthetünk, mint más művészeteknél. Nem akarhatjuk elveszíteni az eredeti művet az interpretációkban, az előbbit csak ürügyként használni. Az átértelmezéstől a rendezői, az előadói modor, a körítés bármit kisiklathat, önkényes performance áldozata lehet *A csodálatos mandarin*. Nem szemléletváltozás, hanem több okú bátortalanság az oldalazó kritika, ami olyan fordulatok mögé bújjik, mint: giccsbe hajló, giccs határát súroló. Ha valamit hivatalból rá kell sütni a produkcóra, vagy amiről a kritikus szerint is lerí az esztétikai deficit, de nem meri alaposan bírálni, előveszi a „hézagpótló” semmitmondást.

Lehet a giccs csupán félreértés, a zsoldos sajtó mégis gúny tárgyává teszi. Ma anakronizmus a lejárt, historizáló korstílushoz igazodás, főleg ha tévedést hordoz, mint a millenniumi keselyűszobrok a nyelvterületünkön. A taszító pepecseléssel mintázott, torkaszakadtából vijjogó dögmadárnak nincs köze a turul totemünkhöz, a kerecsensúlyomhoz. A végtermék gyakorta a hatásvadászat és az elvárások nászának torzszülöttje, de bírálata gyanút kelt. A klasszikus giccs-csek többsége hibák sorát viseli: jelentésismeret-hiányt, értékferdítést, tolakodó misszionáriusi vagy féltékeny birodalmár viselkedést. Lényeg a hiba, ami történelmi léptékű is lehet, mint a szent ügyek csapdái. Mindig sértődés a vége, ha a minőségről kérdezem a székely himnuszért rajongót. Tabu. Átérezem sérelmi tilalmakat, legyen az kicsi vagy nagy, mert múlni nem akaró fájdalom kifejezője. Mit tehetek? Igazi értéket ajánlok helyette és mellé, mert az nem járja, hogy a mi giccsünk, simogatom, a tiétek, eltaposom.

Ajánlom a népművészet és a kézművesség eredeti formáit, a zenei anyanyelvet, a balladák tömör fogalmazását, a tiszta forrásból táplálkozó magaskultúrát. A fenébe azzal, aki úgy tagadná el a magyar vagy más nép kincseit, hogyha neki nincs, hát másnak se legyen. S mert veszít a vitában, utolsó érvként giccsset

39 Ujvárossy László: *Gyógyító székek. Giccshelyzet a kortárs művészetben*. Kolozsvár, 2007, Koinónia Kiadó. Uő.: *Az emlékekből szerzett művészi játék, avagy kísérlet a pazarló ember terápiájára. Művészet az életkultusz boldog mágiájából*. DLA értekezés, 2003. Pécsi Tudományegyetem, Művészeti kar, Képzőművészeti mesteriskola.

kiált rá. Itt van a személyüket nem vállaló Szabad Pszichoanalitikus Egyesület⁴⁰ által is terjesztett állítás, hogy „a népművészet giccsként jött létre és a giccs által is szűnt meg természetes közegében”. Talán az unos-untalan kikezdett hagyományos parasztkultúrában? Hol megszűnt, hol megmaradt, hol a parasztságot tették előbb tönkre, de az biztos, hogy nem giccsként jött létre a népművészet. A féligazságok hamar elcsúsznak a tényeken. Régészeti alapvetés, hogy a *nép* és népek művészetét a kézművesség és a mesterségek kezdetétől képviselik. Miként a szatmárcsekei temető csónakarcú fejfái mutatják, máig követhető az ősidőket idéző monumentum-faragás. Kalotaszegen: „e szoborszerű jelek két csoportja a kapubálványok és temetői fejfák. A kapubálványok és kapufélfák díszítése bizonyíthatóan már az Árpád-korban létezett. Ilyen régi fakapuk ugyan nem maradtak fenn, de megmaradtak a hasonló kőkapuk. Erdélyben már a XIII. századból ismerünk mélyfaragású kőkaput – az 1270-ben épült maroszentimrei templom déli kapuja motívumai és technikai stílusa egyezik az általánosan elterjedt kalotaszegi fakapu díszítésekkel.”⁴¹ Az irány itt tehát fordított, a faragó művészetét hasznosította a templom építőmestere. Hasonló egybeesés látható a mezőkeszűi börmellények Árpád-kori mintákat idéző rátétein, pedig a falusi szűcs soha nem látta a régieket. Ne hallgassunk a giccsel vagdalkozó vaskalapos irigyre, aki összekeveri a kirakodóvásárok szervesen díszítésű fantáziatermékeit a hagyománymegtartó mesterek munkáival. A nép művésze, díszítőművésze nem egybevág a kísérőjelenségekkel. Plüss falvédőkre mutogatva nem ítélnék meg hagyományos székely festéket, a parasztságot húzó cigányprímást arról, hogy a rekamié fölött „a szép híves patakra, a szarvas kívánkozik”.

„Szeretni, mint a giccset, szent ereklyét, / hamis tanújelet.”⁴² Mennyire engedjünk az „éztelenítő mámor” hatásának? Megértővé, védtelenre kondicionálva ránk szakadhat „az érzelmek honfoglalása” és az ezzel szembeni balítélet. Ezért bármilyen dühítő a giccs, kiátkozása derűre-borúra túlzás. Egykor a kiváló művészettörténész, Fülep Lajos is elvetette a sulykot a XX. századelő magyaros útkeresésének bírálatával. „Az irány szerint a »nemzeti« egy szóval azt jelentette: giccs; ami nem giccs, az nemzetietlen; s akinek a giccs nem kell, az nemzetellenes, hazaáruló.”⁴³ Plasztikus panasz, mégis Fülep avatta be a közönséget a remeklő Izsó Miklós *Táncoló paraszt* szoborváltozatainak elemzésével. Ma ki látja meg a jót az út túloldalán, amikor a türelmetlenség ollója kiakadt? A giccs a nemzeti egységet akadályozza, s nehogy már ♀(X) és ♂(Y) családot alapítson,

40 A pszichiátriaellenes Szcientológiai Egyház áltudományos tüneteit mutatja.

41 Török Ildikó: Édesanyám rózsafája, idézet Kútvolgyi Mihály: *Virágos Kalotaszeg* című fotóalbumának előszavából. Bp., 2005, Timp Kiadó,

42 Nagy Gábor: Etűd, andante cantabile. In *Kijátszott holnap. Válogatott és új versek*. Budapest, 2015, Magyar Napló–Hitel Könyvműhely, 252.

43 Fülep Lajos: Nemzeti öncélúság. *Válasz*, 1934/1. Felesége 1918-ig éppen a kihívóan erotikus giccsnek első női sikerszerzője, Erdős Renée volt.

az olyan maradi. Csak a progresszió, mert „Bukfenc mindent tud”.⁴⁴ Semlegesítésként Weöres Sándor segfelyes tréfáját ajánlom a hüje címkézésben egyedül okos élgárdistának, ha elkerülte volna a költő útja *A teljesség felé*. Boldogtalan kárörvendő trollok⁴⁵ e pár sor nélkül kerüljék a téma cibálását, a kiterjesztett logika megárthat szabadgyökeiknek, s marad a demagóg kifogás-pazarlás, pesties Charlie Hebdo-vonzalom à la giccsmalac és a balfaszok. A mindig ugyanazok villámcsődületén fölvonulnak a fosztóképzők is, értéktelen, mértéktelen. Mérlegképes esztéta kerestetik. Népszerű legyen ám, mert a tévé elé olvadt Zerkovitz-rajongó nem érti, hogy miért giccs a kedvence, *Az alvilágnak nincs romantikája* és miért nem az a *Hattyúadal* slágere. Ja, kérem, *Az egyiknek sikerül, a másikonak nem...*

Vigasztalódjanak csokimikulással! Suchardéknak sikerült nagy hasznot bezebelni az első széria fallikus totem legyártásából. Elég ciki kerti törpévé, manóvá lefokozni a Télapót,⁴⁶ érzéki mágiaként elszopogatni Szent Miklós püspök idolját. A mikulásgiccs a legek legje, megtalálható matrjoska-, okosmobil-, léggömb-, kóla- és pezsgő-mikulás alakban, boyszolgálatos, tangás nyári mikulás-ként és mikuláslány krampuszként. Akkor inkább csokicsizma, aranydió, mogyoró, virgácsnyalóka még nincs. Az édesszájú, kölniszóró publikum mindent felfal, az aranyos csokizsetontól a csokicsibéig, a csokibárány borjává torzult áldozati figuráját is, emelkedettség nélkül, pedig a bárány Krisztus-szimbólum. Kimaradt a csokitojás? Ácsi, a tojáskultusz igazi tavaszi megújulás-hagyomány, azaz nem minden giccs, ami fénylik, inkább csacsiság, hogy boci fedőnevű, teltkarcsú csokinyuszi hozná a sztaniolos nyúlbugyókat.

Csörög a vekker-mikulás. Huss, vissza a takaró alá, valami beteljesületlen, süsüsaurusz álomba, érzelgős slágeret rendelni a bárzongoristától: Nellykém, azt ismered, hogy susu bolondság, susu mennyország? A művész nő máris susog, élvetegen söpröget a dobos, szédül a korosodó párocska a retropresszóban. Szomorú játék. Boldogan játszanák ők a Süsü-sárkányt az el nem készült nemzedék babazsúrján is, ahol még minden giccs új.

44 A *Csinn-bumm cirkusz* rádió- és pódiumműsor bohóca volt Bukfenc (László Endre, Leszkai András, Szőnyi Zoltán, 1951-1957).

45 Az interneten a provokáló, a közösségi fórumokat zavaró beírásokkal, képekkel támadók neve. Eredetileg az északi germán mitológia utálatos, kártékony, emberszabású lényei.

46 Arany Jánosnál, Mikszáthnál, Krúdynál *tél apó*, Mikszáthnál, Komjáthy Jenőnél *Télapó*.